

Uchwała z dnia 28 października 2004 r., III CZP 59/04

Sędzia SN Tadeusz Domińczyk (przewodniczący)

Sędzia SN Antoni Górski

Sędzia SN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Tadeusza S. przeciwko Gminie Miasta K. przy interwencji ubocznej Janiny N.-H. o ustalenie prawa do dysponowania grobem, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 28 października 2004 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 6 lipca 2004 r.:

„Czy sprawa dotycząca ustalenia prawa do dysponowania grobem z pochowanymi zmarłymi należy do kategorii spraw wymienionych w art. 17 pkt 1 k.p.c.?”

podjął uchwałę:

Sprawa o ustalenie uprawnienia do dysponowania grobem, w którym są pochowane zwłoki, należy do właściwości sądu okręgowego.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia wyrokiem z dnia 13 października 2003 r. ustalił, że powód jest współuprawniony do dysponowania oznaczonym grobem stałym, murowanym, położonym na Cmentarzu R. w K. W uzasadnieniu wyjaśnił, że obecnie w grobie tym są pochowane zwłoki dwudziestu trzech osób. Powód zrealizował już przysługujące mu uprawnienie do czterech miejsc na pochowanie zwłok, uprawnienie do dysponowania grobem nie ogranicza się jednak do możliwości pochowania zwłok, lecz obejmuje także możliwość odbywania ceremonii religijnych i podejmowania innych czynności.

W toku rozpoznawania apelacji, wniesionej przez interwenientkę uboczną po stronie pozwanej, Sądowi Okręgowemu nasunęło się przytoczone wyżej zagadnienie prawne. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Generalnym założeniem art. 17 k.p.c. jest przekazanie spraw niemajątkowych do właściwości rzeczowej sądu okręgowego. Gdy w sprawie dochodzone jest prawo niemajątkowe łącznie z roszczeniami majątkowymi, decydujące znaczenie, zgodnie z tym założeniem, ma prawo niemajątkowe, w związku z czym sprawa ta, stosownie do art. 17 pkt 1 k.p.c., należy do właściwości rzeczowej sądu okręgowego.

Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, w typowej sytuacji prawo do grobu obejmuje zarówno uprawnienia majątkowe, związane przede wszystkim z poniesionymi opłatami za grób i wydatkami na urządzenie grobu, jak i uprawnienia niemajątkowe, w szczególności do pochowania zmarłego, do wystawienia nagrobka, do urządzenia wystroju nagrobka i do wykonywania zwyczajowo przyjętych innych czynności. Jednocześnie akcentuje się niepodzielność tego prawa. W konsekwencji, realizowanie tylko niektórych wspomnianych uprawnień jest w istocie wykonywaniem prawa do grobu jako całości (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1994 r., III CZP 155/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 52 i cytowane tam orzecznictwo).

Jeżeli w grobie są już pochowane zwłoki, choćby tylko jednej osoby, za niewątpliwie dominujące elementy prawa do grobu uważa się uprawnienia o charakterze niemajątkowym.

Niemajątkowy aspekt prawa do grobu nie może być jednak pominięty z reguły także wtedy, gdy w grobie nikt nie został jeszcze pochowany. Wyrazem tego prawa w takiej sytuacji jest przede wszystkim uprawnienie do pochowania zwłok. Tylko w jednym przypadku prawo do grobu, w którym nikt nie został jeszcze pochowany, może mieć – jak się przyjmuje w orzecznictwie – charakter wyłącznie majątkowy, a mianowicie wtedy, gdy przysługujące danej osobie uprawnienie do pochowania zwłok wygasło, a nikt inny nie nabył jeszcze w miejsce tej osoby uprawnienia do pochowania zwłok w tym grobie (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1994 r., III CZP 155/94).

W świetle powyższych uwag, uprawnienie do dysponowania grobem, w którym są pochowane zwłoki, musi być uznane za przejaw prawa, którego dochodzenie jest sprawą objętą hipotezą art. 17 pkt 1 k.p.c.

W konsekwencji, należało udzielić odpowiedzi, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).